Eduskunnan talousvaliokunta

Finanssivalvonnan lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 163/2021)

Talousvaliokunta on pyytänyt Finanssivalvonnalta asiantuntijalausuntoa HE 163/2021 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta.

Esitämme kunnioittavasti lausuntonamme seuraavaa:

1 Yleistä

Lakiesityksellä saatetaan voimaan kansallisesti nk. rahoitustietodirektiivin määräykset, joiden mukaan vakavia rikoksia tutkivilla viranomaisilla tulee olla suora pääsy pankki- ja maksutilijärjestelmään.

Lisäksi esityksessä on kaksi Finanssivalvonnan kannalta merkityksellistä kansallista laajennusta:

- ensinnäkin esityksen mukaan Finanssivalvonta saisi pankki -ja maksutilijärjestelmän tiedot käyttöönsä myös muissa valvontatehtävissä kuin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen valvonnassa.
- Toiseksi esityksen mukaan Tulli rakentaisi pankkitilirekisterin oheen nk. koostavan sovelluksen, josta kaikki tietoihin oikeutetut viranomaiset voisivat hakea tiedon yhden rajapinnan kautta.

Finanssivalvonta on osallistunut esityksen laadintaan.

2 Finanssivalvonnan oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilijärjestelmästä

Finanssivalvonta on järjestelmän käyttöönottohetkestä alkaen voinut saada tietoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaan. Uudistuksessa esitetään tiedonsaantioikeuden laajentamista Finanssivalvonnasta annetun lain 3 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseen. Finanssivalvonnalla olisi oikeus saada tietoja myös 4 kohdan mukaisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen.

Finanssivalvonnasta annetuin lain 50 h §:n nojalla Finanssivalvonta toimii markkinoiden väärinkäyttöasetuksen (MAR) 22 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena. Osana MAR:n säädösten valvontaa Finanssivalvonta selvittää ja tutkii muun muassa epäilyjä liittyen

sisäpiiritiedon väärinkäyttöön ja markkinoiden manipuloitiin. Tutkinnassa on yleensä välttämätöntä selvittää tutkinnan kohteena olevien tahojen pankki- ja maksutilitietoja. Näin esimerkiksi tilanteissa, joissa epäillään bulvaanien käyttöä, useampien tahojen toimintaa yhteistyössä tai omistuksen piilottamista.

Finanssivalvonnalla voi olla tarvetta selvittää pankki- ja maksutilitietoja myös tilanteessa, jossa syntyy epäily esimerkiksi omistuksen piilottamisesta tai bulvaanien käytöstä arvopaperimarkkinalain mukaisten velvoitteiden noudattamatta jättämisen osalta (nk. liputusvelvoite). Tapauksissa voi olla kyse rikoslain 51 luvun 5 §:n tarkoittamasta arvopaperimarkkinoita koskevasta tiedottamisrikoksesta. Tällä hetkelläkin Finanssivalvonta on käynyt pitkällistä hallinnollista prosessia erään epäillyn omistuksen piilottamistapauksen tiimoilta, mikä osoittaa tilitietojen merkityksen.

Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa Finanssivalvonta on pyytänyt pankki- ja maksutilitietoja erillisinä tietopyyntöinä Finanssivalvonnasta annetun lain 18 tai 20 §:n nojalla. Käyttöoikeus pankki- ja maksutilirekisteriin tehostaisi merkittävästi Finanssivalvonnan tutkintatoimintaa tapauksissa, joilla voi olla suoraa kytkentää järjestelmälliseen talousrikollisuuteen ja rahanpesuun.

3 Koostava sovellus

Esityksen mukaan nykyinen malli pankki- ja maksutilitietojen saamiseksi on osoittautunut hyvin työlääksi viranomaisille ja pankeille. Useat luottolaitokset ovat hakenut poikkeuslupaa, jonka johdosta niiden ei tarvitse rakentaa omaa kyselyrajapintaa järjestelmiinsä, vaan ne saavat toimittaa tiedot tullin ylläpitämään rekisteriin. Kuitenkin kaikkein suurimmat luottolaitokset ovat rakentaneet tai rakentamassa tiedonhakurajapintoja, joihin jokaiseen viranomaisten tulisi yksitellen liittyä. Rajapintojen rakentaminen on yksittäisille viranomaisille suuri panostus ja tähän mennessä vain Rahanpesun selvittelykeskus on rakentanut omia kyselyrajapintoja.

Koostavan sovelluksen tavoitteena on se, että tulli huolehtii oman järjestelmänsä kautta muiden viranomaisten kyselyiden ohjaamisesta omaan rekisteriinsä ja kaikkiin tiedonhakurajapintoihin. Näin järjestelmää käyttävien viranomaisten on rakennettava vain yksi liittymä tullin rekisteriin.

Finanssivalvonnan kannalta esitys on merkittävä parannus nykytilaan. Tällä hetkellä kyselyitä tehdään eri tavoin ja niiden laatiminen ja valvonta ovat Finanssivalvonnan eri osastojen tehtävänä. Koostavan sovelluksen kautta saadaan myös kyselyiden lokitusta ja laillisuusvalvontaa parannettua, kun kaikki kyselyt voidaan tarkistaa yhdestä paikasta.

Finanssivalvonnan mukaan esityksessä on kattavasti otettu kantaa koostavaan sovellukseen liittyviin tietosuojakysymyksiin ja niistä huolehtimiseen. Erityisen positiivisena seikkana Finanssivalvonta pitää sitä, että kyselyn tekevän viranomaisen nimi ei tule kyselyn vastaanottavan tahon tietoon.

4 Lopuksi

Pankki- ja maksutilijärjestelmä on merkittävä osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaista toimintaa ja sen käytön yhtenäistäminen ja tehostaminen ovat Finanssivalvonnan näkemyksen mukaan pitkälti kannatettavia seikkoja. Kuten esityksestä käy ilmi, pelkän tilinomistajatiedon saaminen ei monessa tapauksessa ole rikostutkinnalle tai muulle tutkinnalle riittävää, vaan tämän jälkeen edellytetään lisätiedusteluja mm tilitapahtumien selvittämiseksi.

Finanssivalvonta yhtyy esityksessä lainattuihin lausuntoihin, joiden mukaan viranomaisten oikeudet esimerkiksi tilitapahtumien selvittämiseen verrattuna henkilöiden yksityisyyden suojaan tulisi selvittää laaja-alaisesti ja tämän jälkeen pohtia mahdollisia jatkohankkeita esimerkiksi tilitapahtumatietojen saamisesta keskitetysti. Tietosuojan ja yksityisyyden suojan rinnalla myös viranomaisten riittävät tiedonsaantioikeudet tulee turvata.

FINANSSIVALVONTA

Samu Kurri
osastopäällikkö

Pekka Vasara
toimistopäällikkö